

Таємниця Дому вічності

Бережний Василь Павлович

I

Був жаркий осінній день, і пасажиром сірої від пилюки машини, що мчала з Каїра в Ель-Гізу, навіть зустрічний потік повітря не давав прохолоди. Здавалося, пальми обабіч дороги, нажахані спекотним подихом пустелі, тікають назад, шукаючи порятунку.

— Он де вони! — скрикнула Вівіан, дивлячись трохи праворуч. — Наче гори...

І справді, з цієї відстані піраміди нагадували темні гірські піки на голубому маревному тлі. Але відстань швидко скорочувалась, і настала мить, коли ці рукотворні гори почали рости, підпираючи високе небо. І тоді Рей попросив шофера зупинитися.

— Підемо пішки.

Вівіан, його дружина, перезирнулася зі своєю подругою, мовляв, сама бачиш: починаються дивацтва, і тільки зітхнула. Неохоче встала з м'якого сидіння, пірнула в легеньку тінь дерев; за нею подріботіла подруга. Поруч з високою, сухорлявою Вівіан вона здавалася дівчиськом, і її білий брилик також здавався дитячим під крилом широченного сомбреро Вівіан.

— І отак, Бетті, частенько... — притишено сказала Вівіан. — Його інколи наче гедзь кусає.

— Я знаю, чоловіки всі без одної клепки. Того й заміж не поспішаю...

Рей ішов, невідривно дивлячись на піраміди — вони ще вміщалися в очах, — і зовсім не чув жінок. Якесь глибоке, сильне почуття зароджувалося в ньому, обличчя просвітліло.

— Погляньте, як вони здіймаються вгору... — сказав приглушеним голосом. — Наче ростуть... Третє тисячоліття до нашої ери...

Крізь серпанок розігрітого сонцем повітря контури Великих Пірамід з кожним кроком проступали чіткіше, різкіше. Легке, безтілесне марево, яке досі ніби плавало над обрієм, почало темніти, важчати й поволі осідати на брунатні піски Сахари.

Віві зирнулася з подругою, помітивши вираз екстазу на обличчі Рея. А його й справді охопило несподіване хвилювання: яка велич і гармонія створеного людиною тисячі років тому!..

— Ця ось, передня, піраміда Хеопса... — знову заговорив здавленим, наче не своїм голосом. — Найвища серед усіх — сто сорок шість метрів. Дім вічності — так називали стародавні єгиптяни кожну піраміду...

Жінки з чемністю слухали, вірніше, удавали, що слухають, бо насправді їхню увагу захопила не так сама піраміда Хеопса, як різноголосий і різнобарвний натовп біля неї.

— Грані пірамід з великою точністю орієнтовані по сторонах світу, — провадив далі Рей, — і це свідчить про високий рівень астрономічних знань... А сама ідея спорудження цих Домів вічності

виникла, звичайно, з релігійних уявлень стародавніх єгиптян...

Віві побачила кількох верблюдів — яскраві попони, розцяцькована зброя і такі чудернацькі волохаті голови! Не витримала і в захваті звернулась до Бетті:

— Поглянь, які вони оригінальні! Наче з пап'є-маше, і такі великі!

— Чудові! — сплеснула руками Бетті. — Симпатяги!

А верблюди наче виконували якийсь важливий ритуал. За наказом своїх господарів спроквола ставали на передні коліна і спокійно ждали, доки на горбасту спину, застелену яскравим килимом, не всядеться туристка; потім підводились і, статечно піднявши голову, ступали кільканадцять кроків. Клацав фотоапарат, і флегматичні тварини знову ставали на коліна, щоб зсадити своїх наїзниць. Господарі теж уклонялись, одержуючи долари.

— Сфотографуємось на верблюдах? — Віві одразу охопив радісний настрій. — На тлі пустелі й пірамід!

— Неодмінно! — підтримала Бетті. — І щоб Сфінкса було видно. Це ж так екзотично!

Рей обірвав свій екскурс в історію Стародавнього Єгипту, облишив жінок і попростував до підніжжя піраміди Хеопса.

Враження мінялося з кожним кроком. Він бачив знімки пірамід, малюнки, фільми, і в свідомості залишився відбиток історичної пам'ятки. Але де там! Реальність перевершила всі уявлення, постала цілковитою несподіванкою. Груди Реєві розпирали до млості сильні відчуття. Могутнє кам'яне громаддя давило, притискувало його до землі, і він ледве переставляв ноги. А коли підійшов упритул, піраміда знялася в небо суцільною стіною й закрила весь світ. Отоді Рей відчув наплив урочисто-радісного настрою: це ж зроблено руками людини! Всі оці незчисленні кам'яні куби, вже подзьобані часом, колись пошліфовано, припасовано в геометричній правильності. Наче кристал до кристала. Так, це був могутній процес кристалізації велетенського задуму...

На якусь мить Рея пронизало почуття вселюдськості, і він враз відчув зв'язок з отими стародавніми будівничими, що відійшли у млу тисячоліть. Гранично проста форма, а яка велич!

Широко розкинувши руки, притулився до каменя, і йому передавалося м'яке, ніби людське тепло.

Тим часом Вівіан і Бетті в повній мірі насолоджувались екзотикою. Сфотографувалися на верблюдах і перед Великим Сфінксом, обличчя якого поколупане пострілами наполеонівських солдат, і біля піраміди Хеопса. Накупили чимало сувенірів — кухликів, барельєфів, медальйонів. Особливо сподобався їм важкий медальйон із рельєфним зображенням красуні Нефертіті. Почорнений метал нагадував старовинні речі.

— Мені не йдуть із думки жіночі прикраси в Каїрському музеї... — промовила Вівіан.

— І в мене вони стоять перед очима, — зітхнула Бетті. — Просто дивно, які в них були вишукані смаки.

— Золото, дорогоцінні камені... Ах, що не кажи, а й тоді до жінок ставились уважно.

— Може, ще уважніше, ніж тепер, — пригасила усмішку Бетті, явно натякаючи на Рея, що

зігнував їхнє товариство. — Що він там робить?

— А, — здвигнула плечима Вівіан, — я ж тобі казала: всі вчені трохи диваки. Бачиш — вимірює, вираховує... А навіщо? Замість того, щоб дивитися на це облуплене громаддя, сфотографуватися на верблюді, як усі нормальні люди, він — поглянь! — уже встановлює якусь апаратуру... Те ж саме робив і в Баальбеку. Йому аби вимірювати...

Справді, Рей, якому допомагав шофер, возився з теодолітом і компасом, встановлюючи штатив біля ребра піраміди.

Сонце припікало нещадно, й жінки рушили до невеличкого павільйону попиту живлючої кока-коли. Оглянулись — Рея вже не видно, певне, подався за піраміду. І поки вони смотали тоненькими трубочками освіжаючий напій, учений-турист устиг обійти піраміду, визначаючи положення її граней. Нарешті заспішив до них.

— Сенсація! — гукнув ще звіддалік. — Якби ви знали, яка сенсація!

— Може, піраміда занурюється в пісок? — сказала Вівіан, висмоктуючи із склянки кока-колу.

— Та й похилилася? — почувся сухий смішок Бетті.

— Я серйозно, а вам жарти.

— Будеш пити? — Вівіан поставила перед ним темно-брунатну пляшку.

Рей налив собі склянку і випив одним духом. Витерши долонею губи, вже спокійно сказав:

— Піраміда повернута на захід.

— І що ж тепер буде? — стримуючи сміх, сказала Вівіан. — Як ми це переживемо?

Рей так подивився на неї, ніби вперше побачив.

— Облиш свої дотепи, — сказав грубувато. — Йдеться про наукове відкриття. Виявляється, грані піраміди орієнтовані не точно. Вони відхиляються на захід більше як на три кутові мінути!

Якщо Рей сподівався приголомшити своїх співбесідниць, то він дуже помилився. Його «сенсація» не справила на них ніякісінького враження. Правда, помітивши, що він починає бліднути, а це було провісником нервового спалаху, Вівіан з чемності спитала:

— А чим же ти пояснюєш... відхилення? Може, вони так і збудували?

— Ні, це виключається, — вже лагідніше обізвався Рей. — Стародавні єгиптяни, хоч і не мали компаса, вміли точно визначати сторони світу. По зорях.

— А зорі ж не стоять на місці, — усміхнулась Бетті.

Рей навіть не глянув у її бік. Великі зморшки перетнули йому чоло. А що, як він помилився? Такі точні вимірювання не можна робити поспіхом, його репутація вченого...

Наступного ранку він знову поїхав з Каїра в Ель-Гізу — вже без дружини й Бетті, що лишилися в місті. Машина мчала уїждженою асфальтовою дорогою, випереджаючи короткі зеленовагонні поїзди, напхані пасажирами.

Піраміди стояли суворі й величні у своїй мовчазності, а Великий Сфінкс дивився сліпими очима на світ, немов запитуючи: «Що тут відбувається?» Біля підніжжя вже снували туристи, одна вервечка їх потяглася в темний отвір, що вів усередину піраміди.

Всю цю картину Рей окинув побіжним поглядом. Сьогодні він не захоплювався грандіозністю оцих старих, як світ, споруд: не мав на це часу та й настроєний був зовсім інакше. Цілісінький день снував навколо трьох великих пірамід, перевіряючи їх орієнтацію. Сонце вже черкнулося пісків Сахари, коли Рей витер піт із чола. Тепер уже не мав найменшого сумніву — піраміди повернені на захід майже на чотири кутові мінуси! Невже неточність будівельників? Чому ж вона повторилася тричі та ще й з такою... точністю?

Із задуми вченого вивів голос підлітка-араба. Ламаними англійськими словами, а ще більше жестами хлопець пропонував сходити на вершину піраміди Хеопса.

— Піраміда — сонце!

Рей поглянув на захід — пустеля залита темно-оранжевим світлом, помережена тінями. Сонце виглядає вузьким крайчиком, розжареною дужкою. От-от сховається. Хлопець торкнув Рея за лікоть:

— Поспішайте! Сонце — піраміда! Один долар.

Юний араб кинувся до піраміди, Рей підтюпцем побіг за ним, притримуючи рукою фотоапарат, почеплений на ший. Хлопець уже вимахнув на камінь, подав руку, і за мить вчений опинився біля нього. Юний провідник брався вгору добре знаними зигзагами, і в міру того, як вони піднімалися по схилу піраміди, окраєць сонця більшав, наче розбухав.

— Оглядать пустеля — красивый! — вигукнув хлопець, обертаючи свою чорновологу голову до Рея. — Фотографувать на пам'ять!

Краєвид і справді був неповторно прекрасним. Далеко внизу, на обрії, тонуло в пісках сонце, і в густо-синій високості проступали зорі.

Стоячи на облущеному камінні вершини піраміди, Рей раптом відчув подих космосу...

Хлопець мовчки сів на тепле каміння перепочити, а Рей швидко настроїв апарат і почав фотографувати згори облитий кіновар'ю схил піраміди. Апарат видає готові знімки, так що можна зробити пробу. Звичним рухом відкрив кришку і... побачив на фотокартці саму чорноту. Плівка засвітилася. Невдоволено бубонячи, перевірів герметичність апарата, покрутив валика, націлівся й натиснув спуск. І це фото було чорне-чорнісіньке. Що за напасть?

Так і не діждалося сонце, доки Рей погляне на його мідно-червоний сегмент. Спостережливий провідник міг би забожитися, що цей дивний чоловік тільки те й робив, що порпався у своєму фотоапараті.

Там, де пустеля черкається неба, постала золота стіна, знизу золото почало тьмяніти, ніби стіну розмивали тіні, що беззвучними хвилями котились по пісках...

Але Рей нічого того не бачив. Крутився увсібіч, раз по раз відкриваючи й закриваючи фотоапарата. Хлопець, побоявшись, що він оступиться і впаде, почав ходити в нього за спиною, щоб підстрахувати. Можна було подумати, що двоє на вершині піраміди виконують якийсь дивний танок.

Малий провідник уже був подумав, що даремно тягнув цього дивака на піраміду і вже про долар годі й мріяти, але помилився. Чоловік, хоч і не бачив заходу сонця, був чомусь радий, веселий, піднесений і, поплескавши його по плечу, дав п'ятидоларового папірця.

А наступного дня хлопець одержав ще більше — носив на піраміду ящики з апаратурою, біля якої дивакуватий чоловік провозився майже до вечора. Допомігши повантажити ящики знову на машину, хлопець запобігливо сказав:

— Заходить сонце — красиво! Поведу — не треба долар...

Рей тільки усміхнувся:

— Піраміда, бой, не любить фотоплівки, а чому, в цьому треба розібратися. Заходом сонця полюбуємось іншим разом.

Хлопець зачудовано дивився услід машині. Чому цей містер відмовився? Адже безплатно...

II

Вечеряли в Каїрі в ресторані «Лотос». Вівіан з Бетті були в доброму настрої: вони не лише передивилися в музеї всі староєгипетські жіночі оздоби, а й замовили подібні для себе. Рей не дослухався до їхніх балачок. Після того, що він відкрив там, на вершині піраміди, хіба могла зацікавити його тема прадавньої жіночої моди? Він думав про явище, на яке наткнувся зовсім випадково. Частенько отак воно й буває: заходився перевіряти орієнтацію, а натрапив...

— Мені здається, любий, що ти й досі біля своїх пірамід, — сказала Вівіан, спостерігши його задуму. — Обмірковуєш відхилення? Але похибка така незначна, що на неї можна й не зважати.

— Більше того, — обізвалась Бетті, — просто дивовижно, як вони, не маючи компаса, могли...

— Так, — сказав Рей, наливаючи коньяку до кави. — Відхилення зовсім незначне, і я вже знаю, що його можна пояснити... рухом самого континенту.

— Цікаво! — з удаваною жвавистю вигукнула Бетті. — Значить, вони таки будували абсолютно точно?

— Виходить, що так... Мене самого вражає така точність.

Жінки облишили цю тему — з коротенької вилазки знову повернулися до свого тісного світу, і стало зрозуміло, що й вилазки ту вони зробили виключно з чемності.

— Любий, ти замовив квитки до Александрії? — спитала Вівіан. — Кажуть, там розкішна вілла короля Фарука...

— Серед величезного пальмового парку, — додала Бетті. — Цей останній король, певне, мав добрий смак.

— Вам нудно в Каїрі? — здивувався Рей. — Треба уважніше оглянути золоті речі з гробниці Тутанхамона, побувати в Цитаделі.

— А що там цікавого? — прохопилась Бетті.

— Там пишна мечеть Мухаммеда Алі, а в дворі дуже глибокий колодязь з дивовижною акустикою.

Жінки запитливо поглянули на нього, і Рей пояснив:

— Скажеш над колодязем: «А-а-а!», — обійдеш двір, підходиш до колодязя знову, а звідти все ще відлунює твій голос.

— Ну, що ж, — зітхнула Вівіан, — в Цитаделі ми побудемо, а ти?

— Мені потрібно ще дещо в'яснити...

— Знову піраміда?

— Так.

— Сам же кажеш — рухається континент...

Бетті жартівливо додала:

— Після шампанського і я це відчуваю.

— Чи, може, ти маєш... другу сенсацію? — не відступалася Вівіан.

«Все-таки вона чутлива натура», — подумав Рей і, дивлячись в її обличчя, сказав:

— Ти вгадала, люба. Сенсації мене просто переслідують.

— А нам у музеї читали деякі сторінки із «Книги мертвих», — раптом вставила Бетті. — Я навіть не здогадувалася, яка багата єгипетська міфологія.

— Ми багато про що не здогадуємось, — зауважив Рей.

— Я записала кілька висловів. — Бетті розкрила сумку і, взявши блокнотика, прочитала: — «Я відчиняю ворота Неба, я переступив ворота Землі!»

Рей підвів голову, перепитав:

— Як? Переступив ворота Землі?

— «Я відчиняю ворота Неба, я переступив ворота Землі!» — вже з патетикою прочитала Бетті.

— Правда, поетично сказано?

— Слухайте, це... оригінальна метафора! — схвилювався Рей. — Вона викликає несподівані асоціації...

Деякий час він сидів мовчки, обхопивши голову руками, потім заговорив:

— Розумієте, на вершині піраміди Хеопса я виявив джерело радіації... Схилявся до думки, що в тілі каменю — скупчення радіоактивних елементів. А тепер... Я відчиняю ворота Неба!

— Нарешті ми таки знаємо ще одну сенсацію, — усміхнулась Вівіан.

— Так, це може бути сенсація століття, — тихо проказав Рей, налягаючи грудьми на стіл. — Якщо це підтвердиться... Неймовірно! Піраміда Хеопса — міжзоряний маяк!

— Це справді щось нове.

— Я записав те випромінювання і тепер можу допустити, що це — сигнали... Уявляєте? Кілька тисяч років якийсь квантовий генератор посилає в певну точку неба свої сигнали... Може, це пов'язано і з орієнтацією граней піраміди? Чи той генератор встановлено, коли вона вже була збудована?

— А хто ж встановив його? — Бетті поглянула на Рея такими наївними очима, що той усміхнувся.

— Такі запитання легше ставити, ніж відповідати на них.

— Ну, вже ж не стародавні єгиптяни, — сказала Вівіан. — Ні лазерів, ні мазерів тоді ще не було.

Бетті обвела поглядом зал і прошепотіла:

— Невже... космічні мандрівники? От цікаво...

— Таке припущення напрошується, — сказав Рей, — і не виключена можливість, що воно підтвердиться. Але спочатку треба розшифрувати сигнал і побачити генератор.

— Таки справді сенсація, — усміхнулась Вівіан.

— Не сенсація, а відкриття, — заперечив Рей.

— Ох, ці вчені, — зітхнула Бетті, — з кожної таємниці вони ошципують пір'я. Так же не цікаво!

— Не розчаруйтеся: на місце однієї розкритої наукою таємниці з'являється кілька нових! Ланцюгова реакція пізнання світу...

Які ж наслідки дослідження піраміди Хеопса? На жаль, поки що ніяких. В долині старого Нілу загриміли вибухи — війна випередила вчених.

Джерело: *Бережний В. П.* По спіралі часу. Фантастичні повісті та оповідання. Київ. "Дніпро", 1978. — 384 с. — С. 284-292.

Постійна адреса: http://ukrlit.org/berezhnyi_vasyl_pavlovych/taiemnytsia_domu_vichnosti